

Lidingö maj 2020

Upphovsrätt till bilder - Handledning för dig som planerar en trycksak eller utställning

Upphovsmannens rättigheter

Utgå alltid ifrån att det finns en upphovsrättsinnehavare. Upphovsrätten är både ekonomisk och ideell. En upphovsman kan sälja rätten att använda en bild men den ideella rätten stannar hos honom/henne. Det innebär att upphovsmannens namn *alltid ska anges*. I den ideella rätten ingår också skydd mot förvanskning; man får alltså inte manipulera en bild och inte heller beskära den hur som helst.

Lagen har fokus på professionella verk av professionella fotografer eller konstnärer och skiljer därför på "fotografiska verk" och "fotografiska bilder". "Verken" ska ha en kvalitet som gör att bilden kan särskiljas från andra bilder som kan ha liknande motiv. "Bilder" är sådana som tagits i mer vardagliga situationen eller för att någon velat dokumentera en situation eller plats. "Verken" är skyddade i 70 år efter upphovsmannens död, "bilderna" i 25 år efter det att de framställts. Många bilder i Hembygdsföreningens arkiv och de flesta på sociala medier är just "bilder", men inte heller de får alltså användas utan att upphovsmannen tillfrågats och givit sitt godkännande.

Ibland kan det vara svårt, eller omöjligt, att spåra en viss fotograf, men lagen utgår från att man verkligen ska anstränga sig. Lyckas men inte skriver man "Fotograf okänd".

Bilder ur tidningar

En tidning köper i regel rätten att använda en bild i ett visst syfte och har därför inte rätt att sälja bilden vidare. Kontakta redaktionen och fråga om villkoren för att få använda en bild. Oftast blir man hänvisad till en bildbyrå.

Bilder från nätet

I den mån bilder från nätet ska användas gäller samma regler som för andra bilder. På många bilder finns upphovsmannen angiven men inte på alla. På många offentliga personers hemsidor finns fotografier men utgå inte från att de är "fria" eftersom det ju alltid finns en upphovsman till bilden.

Vad kostar det att använda en bild i professionellt sammanhang?

"Professionellt" innebär inte alltid "kommersiellt" – de utställningar och trycksaker som en förening producerar är ju inte primärt till för att generera intäkter. Förhandla om priset; ofta kommer man överens om ett belopp som ligger under gängse prislistor. Om du använt en bild *utan att ha frågat* fotografen kan det komma en faktura på ett belopp som troligen ligger en bra bit över det pris ni skulle kommit fram till vid förhandling.

Bilder från Lidingö Hembygdsföreningens bildarkiv

Alla får ta del av bilderna i bildarkivet och kan använda dem för *privat* bruk. Ska en bild användas för en trycksak eller utställning gäller de upphovsrättsliga reglerna. Fotogruppen kan mot en avgift hjälpa till att söka bilder och ta fram kopior med hög upplösning; lågt pris för medlemmar, högre för andra (se prislista).

På varje bild finns angivet vem som har upphovsrätten, och du måste kontakta upphovsrättsinnehavaren och göra upp om villkoren för användning. I vissa fall har en fotograf överlåtit upphovsrätten till Hembygdsföreningen. Då ska ändå fotografens namn anges (den ideella rätten). Skriv t.ex. "Foto: Sten Schüssler/Lidingö Hembygdsförening". När det gäller äldre bilder är fotografen ofta okänd. Skriv då: "Fotograf okänd/Lidingö Hembygdsförening".

Är du osäker på vad som gäller? Fråga Fotogruppen på Lidingö Hembygdsförening